

Toplumda Afet Farkındalığı Oluşturmaya Yönelik Kullanılan Araçlar: Nitel Bir Çalışma

Ahmet ÖZDEMİR¹, Turgut ŞAHİNÖZ²

Öz

Afetler insanların olumsuz tutum ve davranışlarının sonucu karşılaşılan yıkıcı etkilere sahip durumlardır. Afetlerden korunmanın en önemli yolu afete sebep olan insanların farkındalıklarının artırılmasından geçmektedir. Toplumda afet farkındalığının geliştirilmesine yönelik kullanılan birçok araç bulunmaktadır. Bu araçların afiş, broşür, kitapçık, televizyon, radyo, internet ve sosyal medya, çalıştay, sempozyum ve paneller olduğu söylenebilir. Bu çalışmanın temel amacı, toplumda afet farkındalığı oluşturmaya yönelik kullanılan araçların, toplumun afet farkındalığı üzerindeki etkisinin olumlu ve olumsuz yanlarına değinerek çözüm önerileri sunmaktır. Araştırma, nitel bir araştırma olarak tasarlanmış ve nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji yaklaşımı benimsenmiştir. Katılımcılar ölçüt örneklem yöntemi kullanılarak Kocaeli ilinde yaşayan ve afet konusunda çalışan kişiler arasından seçilmiştir. Seçilen 12 katılımcı ile yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilip ses kaydı alınmıştır. Elde edilen verilere MAXQDA 2020 nitel veri analiz programı kullanılarak içerik analizi uygulanmıştır. İçerik analizi sonucunda 6 kategori elde edilmiş olup, bu kategoriler 2 tema altında toplanmıştır. Kocaeli ilinde afet farkındalığı konusunda hazırlanan afiş, broşür ve kitapçıklara yeterince ilgi gösterilmediği sonucuna ulaşılmıştır. İnternet, sosyal medya ve televizyon üzerinden yapılacak bilgilendirmeler daha etkili bir şekilde gerçekleştirilmelidir. Ayrıca, afet farkındalığı konusunda gerçekleştirilen panel, seminer ve çalıştaylara halk katılımı yeterli seviyede sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Afet, Afet Farkındalığı, Afet Farkındalık Çalışmaları

Tools Used to Raise Disaster Awareness in Community: A Qualitative Study

Abstract

Disasters are situations that have devastating effects as a result of people's negative attitudes and behaviors. The most important way to be protected from disasters is to increase the awareness of people who cause disasters. There are many tools used to improve disaster awareness in society. It can be said that these tools are posters, brochures, booklets, television, radio, internet and social media, workshops, symposiums and panels. The main purpose of this study is to offer solutions by addressing the positive and negative aspects

¹ Dr., Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Sismolojik İzleme ve Deprem Eğitim Merkezi, Kocaeli

İlgili yazar e-posta/Corresponding author e-mail: ozdemiratge@gmail.com ORCID No: 0000-0002-1140-6757

² Doç.Dr., Ordu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Ordu

e-posta/ e-mail: drsahinoz@hotmail.com ORCID No: 0000-0003-8489-8978

Bu makaleye atıf yapmak için- *To cite this article*

Özdemir A. ve Şahinöz T. (2022). Toplumda Afet Farkındalığı Oluşturmaya Yönelik Kullanılan Araçlar: Nitel Bir Çalışma. *Afet ve Risk Dergisi*, 5(1), 78-93.

of the effects of the tools used to create disaster awareness in the society on disaster awareness. The research was designed as a qualitative research and a phenomenological approach, one of the qualitative research methods, was adopted. Participants were selected from among people living in Kocaeli and working on disaster, using the criterion sampling method. Semi-structured interviews were conducted with the selected 12 participants and audio recordings were made. Content analysis was applied to the obtained data using the MAXQDA 2020 qualitative data analysis program. Six categories were obtained from the content analysis, and these categories were grouped under two themes. It was concluded that the posters, brochures and booklets prepared on disaster awareness in Kocaeli were not given enough attention. Information on the internet, social media and television should be conducted more effectively. Moreover, public participation in panels, seminars and workshops on disaster awareness should be provided at a sufficient level.

Keywords: Disaster, Disaster Awareness, Disaster Awareness Activities

1. GİRİŞ

Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olaylar afet olarak tanımlanmaktadır (AFAD, 2014). Afetler insan yaşamı ve dünyanın kendisi için yeni olgular değildir. Normal yaşamın temel yönleri olarak görülebilirler. Afetler genellikle toplumların ekonomik ve sosyal olarak kendilerini yapılandırma biçimlerinin sonuçları olarak tanımlanır (Kuşumalar vd., 2010). Afetlerin etkilerinin sadece insani boyutları değil, çevresel boyutları da vardır. Çevresel koşullar bir afetin etkisini şiddetlendirebilir (Srinivas ve Nakagawa, 2008). Bu etkiler tamamen önlenemez, ancak doğal afet yönetimine entegre bir yaklaşımla bunları en aza indirmek ve riskleri azaltmak mümkündür (Lin Mor vd., 2007). Gelecekteki büyük ölçekli afetlere yanıt olarak, mevcut tüm kaynakların harekete geçirilebileceği yüksek düzeyde iş birliğine dayalı bir çerçeveye acil ihtiyaç vardır (Notion vd., 2011).

Günümüzde afetlere hazırlık yapılmasına yönelik toplumda farkındalık oluşturmak için çeşitli araçlar kullanılmaktadır. Bu amaçla kullanılan bazı araçların; afiş, broşür, kitapçık, televizyon, radyo, internet ve sosyal medya, çalıştay, sempozyum ve paneller olduğu söylenebilir. Afete hazırlıklı olmayı geliştirmek için broşürler ve resim dizileri gibi çeşitli araçlar kullanılır (Rahman, 1999). Birçok insan, doğal veya teknolojik tehlikelere maruz kalan alanları ziyaret eder veya buralarda yaşamaktadırlar. Ancak bir afet tehdidi olduğunda kendilerini korumak için yeterli bilgiye sahip değildirler. Afetlere karşı alınacak koruyucu tedbirler hakkında toplumun bilgilendirilmesine yönelik acil durum yöneticileri, bilim adamları ve eğitimciler tarafından çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmektedir (İntel vd., 2021). Türkiye’de Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) başta olmak üzere birçok kurum ve kuruluşlar tarafından, afetlere yönelik farkındalık oluşturmak amacıyla broşürler, afişler ve kitapçıklar hazırlanarak halka dağıtılmaktadır. Fakat, televizyon ve radyo programlarına bakıldığında ise afet farkındalığına yönelik programlara pek fazla rastlanılmamaktadır. 1-7 Mart Deprem Haftası ve 17 Ağustos Depremi anma etkinlikleri dışında sadece gerçekleşen yıkıcı bir deprem sonrası konu kısa süreli olarak gündeme gelmektedir.

Teknolojinin geldiği son nokta ile bilginin ve haberlerin saniyeler içinde erişildiği ve internet aracılığı ile kullanılan, sosyal medya platformlarının kullanılması iletişim ve haberleşme amacı ile kullanılan en yaygın araçlardan biri olarak kabul görmektedir (Demiröz, 2020). İnsanların hayatlarında çok önemli yere sahip olan sosyal medya organları internet aracılığıyla tüm dünya ile iletişime geçerek, iş, eğitim, sağlık, ticaret, ziyaret, ulaşım gibi hemen hemen hayatın her alanına nüfuz etmiştir (Çalışkan ve Mencik, 2015). Dijitalleşen dünyada, insanlığı daha ileri noktalara götüren akıllı uygulamalarla karşı karşıyayız. Bundan dolayı, yüzyıllardır büyük kayıplara yol açan afetlerle mücadelede bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanılması önemli kazanımlar sağlayacaktır (Yaman ve Çakır, 2018). Afet yönetiminde sosyal medyanın kamu

politikalarının tasarımı ve uygulanması için değerli bir araç olduğu görülmektedir (Eckhardt, vd., 2022). Facebook, Twitter ve Google gibi popüler ağ siteleri, arkadaşlar, akrabalar ve çalışanlarla bağlantı kurmak için en yaygın olarak kullanılan sosyal medya sürümleridir. Afet yönetiminde sosyal medyanın rolü, 2010 Haiti depremine verilen dünya müdahalesi sırasında anlaşılmıştır. Hemen ardından, dünyanın dört bir yanındaki insanlar Haiti depremi hakkındaki bilgilerin çoğuna sosyal medya kaynaklarından erişmiştir (Keim ve Noji, 2011). Yalnızca afete hazırlıkta aktif rol oynayan bireylere veya kuruluşlara ulaşmanın yanında, sosyal medya kullanıcılarının afet bilgilerine istedikleri an ulaşma potansiyeli sunmaktadır. Örneğin, bir kullanıcı Facebook veya Twitter'da takip ettiği biri aracılığı ile içeriği aramıyor olsa bile afet hazırlığı bilgisiyle karşılaşabilir, böylece afet hazırlık bilgisinin etkisi arttırılabilir (Houston vd., 2015). Teknolojinin ortaya koyduğu yeniliklerden afet yönetiminde yararlanabilmek için gerekli teknolojik altyapının hazırlanması, toplumun afetler konusunda sosyal medya üzerinden bilgilendirilmesinin olası can ve mal kayıplarının azaltılması konusunda çok önemli olduğu unutulmamalıdır (Partigöç ve Tarhan, 2019) Sosyal medya etkili ve bilinçli kullanıldığı süreçte afetlere yönelik bilgilendirme ve bilinçlendirme yapmak (kamu spotları vb.), acil durum iletişimini sağlamak, yetkili idare tarafından afetzedelere yönelik uyarıları yayınlamak, yardım faaliyetlerini koordine etmek gibi çeşitli faaliyetlerde büyük ölçüde yarar sağlayarak bilinçli ve dirençli toplumlar oluşmasını sağlar (Demiröz, 2020). İnternet ve sosyal medyanın afet yönetimindeki rolü her geçen gün artmaktadır. 2010 Haiti depremi ile başlayan gönüllülerin afetlere müdahale ve yardım çalışmalarına internet ve sosyal medya üzerinden katkı sağlama çabaları devam etmektedir. Fakat bu çalışmaların büyük bir kısmı müdahale ve iyileştirme evreleri içerisinde kalmaktadır. Ülkemizde AFAD ve çeşitli STK'ların toplumda afet farkındalığı oluşturmaya yönelik olarak internet siteleri ve sosyal medyaları üzerinden yürüttükleri farkındalık çalışmaları bulunmaktadır. Özellikle AFAD kurumsal sosyal medya hesaplarından toplumun bilinçlendirilmesi amacıyla çeşitli fotoğraflar, afişler, infografikler ve videolar paylaşmaktadır (URL 1). AKUT kurumsal internet sitesi üzerinden afet ve acil durumlarla ilgili toplumun bilinçlendirilmesi için çeşitli videolar yayınlamaktadır (URL 2).

Afet farkındalığına yönelik düzenlenen çalıştay, sempozyum ve paneller çok sık olmamakla beraber gerçekleştirilmektedir. AFAD ve üniversitelerin düzenlediği çalıştay ve sempozyumların dışında yerel yönetimlerin ve STK'ların düzenlediği panellerde bulunmaktadır. Kocaeli Üniversitesi tarafından Kocaeli ilinde uluslararası deprem sempozyumları düzenlenmektedir. Son olarak 2019 yılında 6. Uluslararası Deprem Sempozyumu düzenlenmiştir (URL 3). Kocaeli ilinde Kocaeli Büyükşehir Belediyesi düzenli aralıklarla uluslararası deprem çalıştayları düzenlemektedir. Son olarak 2018 yılında 5. Uluslararası Deprem Gerçeği ve Kentleşme Çalıştayı gerçekleştirilmiştir (URL 4).

Son yıllarda dünyada afet farkındalığı oluşturmaya yönelik çalışmaların arttığı görülmektedir. Afet farkındalık çalışmalarında kullanılan araçlarla ilgili literatüre bakıldığında çok az sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu nedenle konuya daha fazla önem verilmelidir. Bu çalışmanın temel amacı, toplumda afet farkındalığı oluşturmaya yönelik kullanılan araçların farkındalık üzerindeki etkisinin olumlu ve olumsuz yanlarına değinerek çözüm önerileri sunmaktır. Bu çalışma ile Türkçe literatürde afet farkındalık çalışmalarına önemli katkılar sunulması beklenmektedir. Bu amaçla afet alanında çalışan 12 katılımcının gözünden Kocaeli ilinde afet farkındalık çalışmalarında kullanılan araçlar değerlendirilmeye çalışılmış ve bu konularda çözüm önerileri sunulmuştur. Çalışmanın birinci bölümünde kavramsal çerçeve ortaya konulmuştur. İkinci bölümde çalışmanın yöntemi açıklanmıştır. Üçüncü bölümde bulgular verilmiştir. Dördüncü bölümde bulgular tartışılmıştır. Beşinci bölümde sonuçlar verilmiştir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı

Kocaeli ilinde toplumda afet farkındalığı oluşturmaya yönelik kullanılan araçları afet alanında çalışan kişilerin gözünden değerlendirmektir.

2.2. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmamızda özellikle sosyal bilimler alanında sıklıkla kullanılmakta olan nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel çalışmalar araştırmacıları bulguları genellemek yerine derinlemesine açıklamalar ve anlamlar sağlamaya yönelir (Carminati, 2018). Nitel yöntemler ilk ve en önemli araştırma yöntemleridir. Bu yöntemler, gözlemleyerek, mülakatlar yaparak ve dokümanları analiz ederek insanların ne yaptıklarını, ne bildiklerini, ne düşündüklerini ve ne hissettiklerini ortaya çıkarma yollarıdır (Patton, 2018). Çalışmamız fenomenolojik anlayış ile desenlendirilmiş bir nitel çalışmadır. Fenomenolojik araştırma yaparken, araştırmacı, bir veya daha fazla kişinin bir fenomeni nasıl anlamlandırdıklarını anlamaya çalışır. Fenomenolojik araştırmada en önemli unsur araştırmacının insanların kendi bakış açılarından bir fenomeni nasıl anlamlandırdıklarını anlamak için çalışmaktır (Johnson ve Christensen, 2014).

2.3. Çalışma Grubu

Çalışmanın örnekleme amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi olarak belirlenmiştir. Amaçlı örneklemlerde araştırmacılar katılımcıları çalışma için en uygun özelliklerine göre belirler. Ölçüt örnekleme yönteminde temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Burada sözü edilen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir ya da daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu bağlamda araştırmanın amacı ve sorularına yönelik belirlenen ölçütler şu şekildedir: Kocaeli ilinde yaşayan, afetlerle ilgili işlerde çalışan ve afetler konusunda uzman kişiler. Araştırma kapsamında belirlemiş olduğumuz ölçüt kriterlerine uyan kişilerle görüşmeler yapılmış olup, 12'nci kişi ile yapılan görüşme sonucunda verilerin doygunluk seviyesine ulaştığına karar verilerek görüşmelere son verilmiştir.

Araştırma sürecinde katılımcılara kod isimler verilmiş ve gerçek isimleri kullanılmamıştır. Örneklememiz üç farklı gruptan oluşmakta olup, öğretim üyelerine Ü1, Ü2, Ü3, STK temsilcilerine S1, S2, S3, S4, S5 ve İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü çalışanlarına ise A1, A2, A3, A4 kod isimleri verilmiştir. Araştırma katılımcılarının 8'i erkek 4'ü kadındır. En genç katılımcı 35, en yaşlı katılımcı 65 yaşında olmak üzere katılımcı yaşı ortalaması 52'dir. Katılımcıların 2'si lise, 1'i ön lisans, 5'i lisans ve 4'ü lisansüstü mezundur.

2.4. Veri Toplama Aracı

Çalışmamızda nitel araştırma yöntemlerinde sıklıkla kullanılan bir veri toplama tekniği olan derinlemesine görüşme tekniği tercih edilmiştir. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu hazırlanırken literatür incelenmiş ve uzman öğretim üyesi görüşlerine başvurulmuştur. Son olarak görüşme formu dil açısından 1 öğretim üyesi tarafından değerlendirilmiştir. Soruların anlaşılabilirliğini test etmek üzere pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Hazırlanan görüşme formu iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısım katılımcıların demografik özellikleri, çalıştığı kurum ve görevi gibi bilgileri içermektedir. İkinci kısım ise konuyla ilgili özgün maddelerin olduğu 2 adet yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Araştırma soruları aşağıda verilmiştir;

- 1- İl genelinde kurumların halkı afetlere karşı bilinçlendirmeye yönelik hazırladığı afiş, broşür, kitapçık, televizyon, internet ve sosyal medya çalışmaları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
- 2- İl genelinde kurumların afetlere yönelik gerçekleştirdiği çalıştay, sempozyum ve panel gibi etkinlikler hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

2.5. Verilerin Toplanması

Görüşmeler gerçekleştirilmeden önce katılımcılara 2 adet aydınlatılmış onam formu okutularak imza altına alınmış olup, onam formlarının biri katılımcıya verilmiş diğeri ise araştırmacı tarafından muhafaza altına alınmıştır. Katılımcılardan 9 kişi ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiş olup, geri kalan 3 kişi ile internet üzerinden (Zoom) görüşülerek görüntülü video kaydı alınmıştır. Görüşmeler katılımcıları kendilerinin istediği mekânlarda gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler bizzat araştırmacı tarafından ses kaydı alınarak röportaj şeklinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler ortalama 15 dakika sürmüştür.

2.6. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Mülakat verilerinin içerik analizinde MAXQDA 2020 nitel veri analiz programından faydalanılmıştır. Veri toplama süreci 1 ay sürmüştür. Görüşmelerden elde edilen 12 katılımcıya ait ses kayıtları bilgisayara aktarılmıştır. Ses kayıtları defalarca dinlenerek Word belgelerine kaydedilmiştir. Dokümanlar tekrar tekrar özenli bir şekilde okunarak noktalama işaretleri ve imla yanlışlıkları düzeltilmiştir. Konu ile ilgisi olmayan geçersiz ve anlamsız veriler ayıklanmıştır. İki araştırma sorusu altında kodlamalar yapılmıştır. İçerik analizinin son aşamasında ise ortaya çıkan temalar ve kategoriler yorumlanmıştır.

2.7. Araştırmanın İnanırcılığı ve Tutarlılığı

Araştırmamızda inandırıcılık, aktarılabirlik, tutarlılık ve doğrulanabilirlik ölçütlerini sağlamak ve geliştirmek için aşağıdaki aşamalar uygulanmıştır:

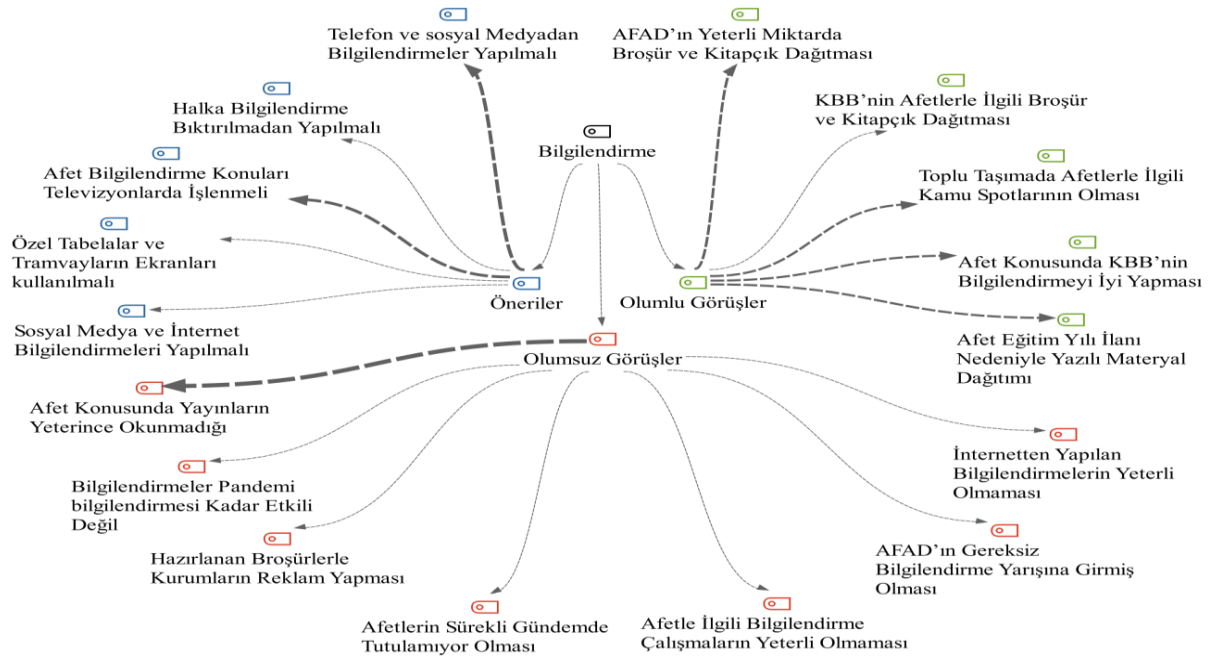
Araştırmada inandırıcılığı sağlamak için kaynakların üçgenlemesinden faydalanılmıştır. Tek bir grup yerine Kocaeli İl AFAD çalışanları, öğretim üyeleri ve STK temsilcileri olmak üzere üç farklı grup seçilerek veri çeşitlenmesi gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalarda inandırıcılığı arttırmada en kullanışlı yöntem üye kontrolüdür. Bu kapsamda araştırmada ses kayıtları yazılı hale getirilip, düzeltmeler yapıldıktan sonra katılımcılara ifadeleri teyit ettirilip onaylamıştır. Bu araştırmada katılımcıların ifadelerinden alıntılar yapılmış ve alıntılar doğrudan herhangi bir değişiklik yapılmadan verinin doğasına sadık kalınarak olduğu gibi sunulmuştur. Böylece araştırmanın inandırıcılığı artırılmaya çalışılmıştır. Görüşmeler yarı yapılandırılmış sorulardan oluştuğu için karışıklıkların önlenmesi için görüşmenin seyrine göre sorulan sorular görüşme sırasında not alınmıştır. Araştırmada edilen bulgular “Tartışma” bölümünde literatür ile karşılaştırılmıştır. Karşılaşılan benzerliklerin ve farklılıkların üzerinde tartışılmıştır. Araştırmada kullanılacak veri toplama aracı olan görüşme formu ile ilgili ve araştırmada belirlenen temalar ve kategoriler için uzman görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma kapsamında katılımcılar ile görüşme öncesinde ikna ve davet amacıyla en az iki defa iletişim kurulmuştur. Görüşme konusunda onayları alınmıştır. Elde edilen veriler ayrıntılı bir şekilde betimlenerek sunulmaya çalışılmıştır. Araştırma boyunca, görüşme soruları, temalar ve bulgular arasında tutarlılığa dikkat edilmiştir. Ayrıca amaca uygun yöntem, örneklem ve analizlerin seçilmiş olması tutarlılığı arttırmaktadır. Görüşmelerin birbirleriyle tutarlı olabilmesi için görüşmelerde görüşme formları kullanılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen tüm dokümanlar güvenli bir şekilde arşivlenmiştir.

3. BULGULAR

Araştırma ile ilgili özgün maddelerin olduğu 2 adet yarı yapılandırılmış açık uçlu soruların altında kodlamalar yapılmıştır. Kodlama sonucu 6 adet kategoriye ve 2 adet temaya ulaşılmıştır.

3.1. Bilgilendirme Teması

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Bilgilendirme” Teması altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” başlıklı 3 adet destekleyici kategori oluşturulmuştur (Şekil 1).

Şekil 1. Bilgilendirme Teması Kod-Alt Kod Modeli

3.1.1. Olumlu Görüşler Kategorisi

İl genelinde kurumların afet bilincine yönelik hazırladığı broşür, kitapçık, yazılı materyal ve internet bilgilendirmeleri hakkında katılımcıların olumlu görüşleri aşağıdaki başlıklar altında verilmiştir.

AFAD'ın Yeterli Miktarda Broşür ve Kitapçık Dağıtımı:

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu AFAD tarafından çok sayıda afiş, broşür ve kitapçık basılarak halka dağıtıldığını ifade etmiştir. AFAD tarafından gerçekleştirilen eğitimlerde ve her yıl 17 Ağustos Marmara Depremi anma etkinliklerinde çok sayıda yazılı materyal dağıtıldığından söz edilmiştir. AFAD görevlilerinden A.3 bu konuda "sürekli broşür ve kitapçıklar yapıyoruz. Biz broşürlerimizi diğer kurum kuruluşlara da dağıtıyoruz. Biz sadece kendimiz dağıtmıyoruz. Diğer kurumlar aracılığıyla da dağıtım yaptırıyoruz. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin (KBB) bu konuda bir sahiplenmesi var diyebilirim" ifadesiyle Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın (AFAD) bilgilendirmeye yönelik materyal dağıttığını ve konuyu sahiplendiğini belirtmiştir. A.2 ise "AFAD'ın afet konusunda dağıttığı kitap ve broşürlerin yeterli olduğunu düşünüyorum" şeklinde görüş bildirmiştir. Öğretim üyelerinden Ü.1 konu ile ilgili "AFAD'ında hazırlanmış olduğu broşürler ve kitapçıklar var" şeklinde görüş bildirmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplardan il genelinde AFAD tarafından çok sayıda afiş, broşür ve kitapçıkların yeterli seviyede dağıtımının gerçekleştirildiği görülmektedir.

Afet Eğitim Yılı İlanı Nedeniyle Yazılı Materyal Dağıtımı:

AFAD tarafından 2021 yılı afet eğitim yılı olarak ilan edilmiştir. Bu kapsamda ülke genelinde afet eğitim seferberliği başlatılmıştır. Kocaeli ili genelinde gerçekleştirilen eğitimlerde çok sayıda yazılı materyal dağıtımı gerçekleştirilmiştir. Aşağıda öğretim üyelerinden birinin bu konudaki görüşüne yer verilmiştir (Ü.1):

"Bildiğiniz üzere 2021 yılını afet eğitim yılı ilan edildi. Bugün biz ders yaptık. İş güvenliği dersi Gebze Teknik Üniversitesi'nde öğrencim var. Bu kapsamda AFAD eğitim vermiş kendilerine broşürler vermiş. Evet, burada baktığımız zaman bir kuruma eğitim verilmiş. Eğitim alan kurum çalışanlarının yaşam alanlarına yaygınlaştırma açısından şehirde pozitif bir etki yapacağını düşünüyorum".

Bu konu ile ilgili verilen tüm cevaplara bakıldığında 2021 yılının afet eğitim yılı ilan edilmesi ile birlikte il genelinde çok sayıda afet bilinci eğitimi düzenlenmiş olup, bu eğitimlerde yeterince yazılı materyal dağıtımının sağlandığı vurgulanmaktadır.

Toplu Taşımada Afetlerle İlgili Kamu Spotlarının Olması:

Afet bilgilendirme çalışmalarında kitapçık ve broşür haricinde kullanılan araçlardan biride kamu spotlarıdır. En az yazılı materyaller kadar etkili olan kamu spotları, toplu taşıma araçlarındaki teknoloji kullanımının artması ile toplu taşıma araçlarında ekranlarda görülmeye başlamıştır. Bu konuda iki katılımcının görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

“kurumların bakış açısı ile birlikte hazırlık noktasında yeterli olduğunu düşünüyorum KBB'nin yolcu otobüsüne bindiğim zaman toplu taşıma araçlarında kamu spotu olarak afet bilgilendirme videoları dönüyor. Billboardlara baktığım zamanda bunları görüyorum” (A.4).

“2021 yılı afet eğitim yılı ilan edildiği için biz tüm toplu taşıma araçlarında, tramvayda kamu spotları yapmaya çalışıyoruz. Reklam panolarında, billboardlarda görsel afişlerle aktarım yapmaya çalışıyoruz” (A.2).

Yukarıdaki katılımcıların yorumlarında il genelinde toplu taşıma araçlarında afet farkındalığı konusunda kamu spotlarının kullanıldığı vurgulanmaktadır.

Afetler Konusunda KBB'nin Bilgilendirmeyi İyi Yapması:

AFAD başta olmak üzere bazı kurumlar afet farkındalık eğitimleri düzenlemektedir. Bu eğitimlerde kullanılmak üzere hazırlanan çok sayıda yazılı materyal bulunmaktadır. Bu konu hakkında katılımcı görüşlerine bakıldığında üç katılımcının görüşleri aşağıda verilmiştir:

“KBB'nin bilgilendirmeyi iyi yaptığını düşünüyorum. Yani bu konuda onlar da bu misyonu paylaşıyorlar” (A.3).

“Kocaeli Büyükşehir Belediyesi aktif bilgilendirme yapıyor. Bu konuya KBB Başkanlığının çok kıymet verdiğini düşünülüyor. KBB Başkanının bu konuda yaptığı yatırımlar farklı şekillerle bunu gösteriyor” (S.2).

“Genel olarak KBB'nin bu konudaki çabalarını, hazırlıklarını biliyorum. Eğitimlerde kullanılacak kitapların kitapçıkların ve broşürlerin hazırlandığını gördüm” (Ü.1).

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde, KBB'nin afetler konusunda halka aktif bilgilendirme yaptığı vurgulanmıştır. Broşür ve kitapçık dağıtımı konusunda başarılı bulunduğu görülmektedir. Bir yerel yönetim olarak konuya destek verdiği ifade edilmektedir.

3.1.2. Olumsuz Görüşler Kategorisi

İl genelinde kurumların afet bilincine yönelik hazırladığı broşür, kitapçık, yazılı materyal ve internet bilgilendirmeleri hakkında katılımcıların olumsuz görüşleri aşağıdaki başlıklar altında verilmiştir.

Afetle İlgili Bilgilendirme Çalışmalarının Yeterli Olmaması:

İl genelinde afetlere karşı bilgilendirme faaliyetlerinde halkın ilgisi çekilememektedir. Fakat kitap fuarı gibi organizasyonlar için çok etkin bir bilgilendirme yapılarak halkın ilgisi çekilmektedir. Katılımcıların çoğunluğu afet konusunda kurumların yeteri kadar çaba göstermediğini ifade etmektedir. Katılımcılardan biri bu konuya şu şekilde vurgulamıştır (A.4):

“Ben açıkçası afet bilgilendirme çalışmalarını yeterli bulmuyorum. Özellikle kitap fuarı gibi büyük organizasyonların çok ilgi çektiğini görüyorum. Fakat afetle ilgili bilgilendirme konusunda yapılan çalışmaların çok zayıf olduğunu düşünüyorum”.

Afet Konusunda Yayınların Yeterince Okunmadığı:

Afetler konusunda farkındalığın artırılmasına yönelik çeşitli kurumlar tarafından yazılı materyaller halka dağıtılmaktadır. İl genelinde afet farkındalığı konusunda dağıtılan materyallerin etkisi konusunda bir katılımcının görüşleri şu şekildedir (S.1):

“yeterince görsel yayın yapıyor. Fakat halkımız bunları okuyor mu buna bakmak lazım ben okduğundan pek emin değilim. Normalde dünyanın en az kitap okuyan ülkelerindeniz. Bu nedenle değerli bir çalışma yapsanız dahi hedefe ulaşamayabiliyorsunuz”.

S.1'in ve diğer katılımcıların ifadelerine bakıldığında afet farkındalığı konusunda yazılı yayınların yeterince yapıldığını fakat okunmadığından dolayı amacına ulaşamadığı görülmektedir.

Bilgilendirmeler Pandemi Bilgilendirmesi Kadar Etkili Değil:

Covid-19 pandemisi süresince Sağlık Bakanlığı başta olmak üzere çok sayıda kurum tarafından halkın bilinçlendirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Afetler konusunda gerçekleştirilen bilinçlendirme çalışmalarının pandemideki kadar etkili olmadığını bir katılımcı ifadesiyle şu şekilde vurgulamıştır (Ü.1):

“Maske mesafede olduğu gibi pandemi sürecindeki çabaları gördük. KBB'nin yapmış olduğu pandemi için bilgilendirmeyi başarılı buluyorum. Ama afet yönetimi ya da afetle ilgili bilgilendirmeyi bizim anladığımız anlamda yaptığını düşünmüyorum”.

Hazırlanan Broşürlerle Kurumların Reklam Yapması:

İl genelinde afet farkındalığı oluşturmaya yönelik kurumlar tarafından broşür ve kitapçık gibi yazılı materyaller hazırlanmaktadır. Fakat katılımcıların bazıları, kurumların bu materyalleri hazırlamadaki amacının afet farkındalığının artırılmasından ziyade kurumların kendi görünürlüklerini arttırmak olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılardan birinin konu hakkındaki ifadesi şu şekildedir (A.1):

“Kocaeli özelinde en zayıf konulardan bir tanesi broşür kitapçık konuları olduğunu düşünüyorum. Biz genelde basılı materyallerimizi iş bağlamında değil de parantez içinde söylemek gerekirse reklam bağlamında kullanıyoruz. Bunu samimiyetle söyleyebiliriz bir şeyler yapıyor çalışmalar kurum reklamı gibi bir şey oluşturmaktan öteye geçemiyor. Bakın biz bunu yaptık deyip oluşturulmuş çalışmalar gibi geliyor. Bu konuda çok zayıf olduğunuzu düşünüyorum”.

Afetlerin Sürekli Gündemde Tutulamıyor Olması:

Afet bilinci oluşturmak için broşür, kitapçık ve kamu spotları hazırlanmaktadır. Belli bir süre için bu çalışmalar etki göstermekle beraber, kalıcı bir bilinç oluşturmamaktadır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu bu faaliyetlerin süreklilik arz etmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Katılımcılardan S.5 konu hakkındaki görüşlerini aşağıdaki gibi ifade etmiştir:

“Broşürlerin önemli bir ölçüde desteği olduğuna inanıyorum. Ama bu hiç önemli değildir. Çünkü afet bilinci bir toplumsal bilinç olmalı ve bunun sürekli gündemde tutulması gerekir”.

AFAD'ın Gereksiz Bilgilendirme Yarışına Girmiş Olması:

2021 yılının afet eğitim yılı ilan edilmesinden sonra AFAD tarafından tüm illerde afet eğitimleri çok fazla sayıda gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu bu eğitimlerin fazlalığından dolayı halkta bıkkınlık etkisi yarattığını, be nedenle ilginin azaldığını vurgulamıştır. Katılımcılardan S.3 konu hakkında “...Ankara'dan gelen talimatlar doğrultusunda Kocaeli'nde Ankara'nın belirlediği bir hedef ve o hedefe ulaşılması ile alakalı bir bilgilendirme yarışması var. Bu biraz da 2021 yılının afet eğitim yılı olmasından da kaynaklanıyor” şeklinde ifade belirtmiştir.

İnternette Yapılan Bilgilendirmelerin Yeterli Olmaması:

Katılımcıların görüşleri değerlendirildiğinde il genelinde internet üzerinden yapılan afet bilgilendirmelerinin yeterli seviyede olmadığı görülmektedir. Katılımcılardan S.2 konu hakkında “17 Ağustos Depremi yaşayan bir kişi olarak söylüyorum. Bu konuda internette verilen bilgilendirmeleri yeterli bulmuyorum” şeklinde ifade belirtmiştir. Tüm katılımcıların ifadelerine

bakıldığında internet üzerinden kurumların afet konusunda yeterli bilgilendirme yapamadığı anlaşılmaktadır.

3.1.3. Öneriler Kategorisi

İl genelinde kurumların afet bilincine yönelik hazırladığı broşür, kitapçık, yazılı materyaller, internet bilgilendirmeleri hakkında katılımcıların önerileri aşağıdaki başlıklar altında verilmiştir.

Telefon ve Sosyal Medyadan Bilgilendirmeler Yapılmalı:

Günümüzde insanların internet ve sosyal medyayı daha çok kullanmaktadır. İnsanlar bilgiye erişmek için yazılı materyaller yerine daha çok internet ve sosyal medyayı tercih etmektedir. Bu nedenle katılımcılar, bilgilendirme konusunda internet ve sosyal medyanın önemli bir işlevi olduğunu belirtmişlerdir. Bir katılımcı konuyu şu şekilde vurgulamıştır (A.4):

“Broşür ve kitapçıkların çok fazla etkili olmadığını bundan ziyade sosyal medyanın kullanımının daha etkin olacağını düşünüyorum. Özellikle gençlere ulaşma konusunda daha etkili olduğunu düşünüyorum. Ben de sosyal medyayı karıştırırken etrafımdaki insanlara da bakıyorum sosyal medyadaki reklamlar ve haberler daha çok ilgimizi çekiyor. Açılan stantlar veya tabelalar çok fazla dikkat çekemeyebiliyor. Algıda seçicilik dediğimiz olay var sosyal medyada daha fazla afetin işlenmesi gerektiğini sosyal medyanın daha etkin kullanılması gerektiğini düşünüyorum. Afiş ve broşürlerin çok fazla etkili olmadığını sosyal medyaya bu konuda daha fazla ağırlık verilmesi gerektiğini düşünenlerdenim”

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu afetler konusunda broşür ve kitapçıklardan ziyade sosyal medya ve internet bilgilendirmelerine ağırlık verilmesinin çok daha etkili olacağını ifade etmişlerdir. Ayrıca bazı katılımcılar telefonlara kısa mesaj yoluyla ilgili kurumlar tarafından afetlere hazırlık konusunda bilgilendirme yapılması gerektiğini vurgulamışlardır.

Afet Bilgilendirme Konuları Televizyonlarda İşlenmeli:

Toplumun büyük bir kısmı okumak yerine bilgiye ulaşmak için en kolay yol olan televizyon aracılığıyla ulaşmaktadır. Konusu afet olan sinema filmleri veya izlenme oranı yüksek olan dizi filmlerde afetlere hazırlık konusunun işlenmesi gerektiği katılımcılar tarafından vurgulanmıştır. Bu konuda S.1 şu şekilde yorum yapmıştır (S.1):

“Örneğin KBB bu dizilerden herhangi bir filmde yapımcıyla anlaşarak içinde afet ve deprem konusu olan bölümler ya da diziler çektirilecek mesajlar verip vatandaş bilinçlendirmeye çalışabilir. Çok sevilen bir dizide bu konunun işlenmesinin çok daha etkili olacağını düşünüyorum. Bunun benim ya da KBB Başkanın söylenmesinden çok daha etkili olacağını düşünüyorum. Televizyonlarda bu konunun işlenmesi toplumu öğrenmesine daha fazla fayda sağlayacaktır. Bizim toplumumuzun öğrenme şekli de televizyonlar olduğunu düşünüyorum”.

Tüm katılımcıların bu konu ile ilgili ifadelerine bakıldığında, okumaktan ziyade televizyondan öğrenen bir toplum olduğumuzu bu nedenle konunun televizyonlarda işlenmesinin çok daha etkili olacağı görülmektedir.

Reklam Tabelaları ve Tramvayların Ekranları Kullanılmalı:

İl genelinde bulunan reklam tabelalarının ve toplu taşıma araçlarında bulunan dijital ekranların afet konusunda bilgilendirmeye yönelik etkin bir şekilde kullanılması gerektiği bazı katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Bu katılımcılardan A.1 konuya şu şekilde vurgu yapmıştır:

“Aslında Kocaeli olarak imkânlarımız çok fazladır. Kamunun bir hizmeti olarak özel tabelalar ve tramvaylarımızda ekranlarımız var bunlar kullanılabilir. Aslında birçok aracımız, kullanabileceğimiz imkân var ama bunun için çok az zaman ayrıldığını düşünüyorum”.

Halka Bilgilendirme Bıktırılmadan Yapılmalı:

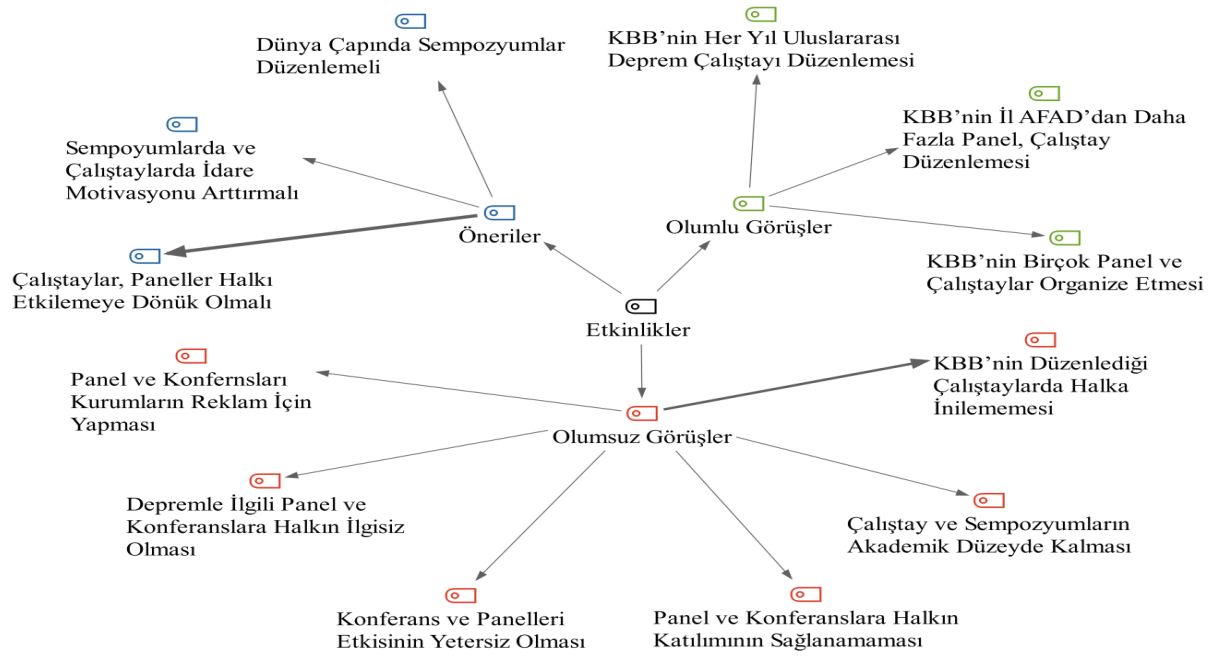
Katılımcılar özellikle 2021 yılının afet eğitim yılı ilan edilmesi ile birlikte çok sayıda afet eğitimleri verildiğini belirtmektedirler. Daha önceden afet eğitimi alan kişilerinde bu eğitimlere katılmak zorunda kaldığını, bu durumun bıkkınlıklara sebep olduğunu ve eğitimleri olumsuz etkilediği vurgulanmaktadır. Katılımcılardan biri konuyu şu şekilde yorumlamaktadır (Ü.3):

“Halka inmekte biraz zorlanıyoruz. Yani halk bildiğini biliyor zaten, belki bilgiyi bizlerin sunmakta bir hatası var. Halkta aynı şeyleri duymaktan bıkmış. Günümüzde Korona ile ilgili aşı, maske ve mesafe konuları duymaktan bıktığı gibi, deprem ile ilgilide aynı şeyleri yaşıyorlar. Her konuda olduğu gibi bu konuda da deprem konusunda bıkkınlık seviyesine gelmemelidir”.

Ü.3 ve diğer katılımcıların ifadeleri incelendiğinde, afet konusunda toplumun bilgilendirilmesinin önemli olduğu, ancak bu bilgilendirmelerin bıkkınlık seviyesine gelmeden yürütülmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

3.2. Etkinlikler Teması

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Etkinlikler” teması altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” başlıklı 3 adet destekleyici kategori oluşturulmuştur (Şekil 2).

Şekil 2. Etkinlikler Teması Kod-Alt Kod Modeli

3.2.1. Olumlu Görüşler Kategorisi

İl genelinde afetlerle ilgili yapılan panel, seminer, çalıştay ve sempozyum gibi etkinlikler hakkında katılımcıların olumlu görüşleri aşağıdaki başlıklar altında verilmiştir.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin Her Yıl Uluslararası Deprem Çalıştayı Düzenlemesi:

Katılımcılar il genelinde deprem ve afet konulu çalıştay, sempozyum ve panellerin düzenlenmekte olduğunu belirtmektedirler. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin uluslararası deprem çalıştayları düzenlediğine vurgu yapılmaktadır. Kocaeli Üniversitesi'nin düzenlediği deprem sempozyumları bulunmakta olup, bu iki kurumun ortaklaşa afet konulu paneller düzenlediği ifade edilmiştir. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği deprem çalıştaylarının önemini katılımcılardan ikisi şu ifadelerle vurgulamışlardır:

“KBB bu konuda gerçekten önemli bir vizyon ve çalışmanın yerini dolduruyor öyle kabul ediyorum. KBB her yıl özellikle zemin deprem inceleme müdürlüğü çabalarıyla uluslararası bileşenleri topluyor ve çalıştaylar yaparak katkıda bulunuyor”(S.5).
“KBB'nin bu konuda AFAD'dan daha iyi olduğunu düşünüyorum. Çok fazla kongre, panel ve seminer düzenleniyor. Bunun da KBB'nin önemli bir bütçeye sahip olmasından kaynaklı olduğunu düşünüyorum”(A.1).

Katılımcıların bu konudaki ifadelerinden; Kocaeli Büyükşehir Belediye'sinin bir yerel yönetim olarak önemli bir vizyonla uluslararası çalıştaylar düzenlediği anlaşılmaktadır. Bazı katılımcılar Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin AFAD'dan daha fazla panel ve çalıştay düzenlediğine vurgu yapmaktadır.

3.2.2. Olumsuz Görüşler Kategorisi

Katılımcılar il genelinde afetlerle ilgili farklı kurumlar tarafından panel, seminer, çalıştay ve sempozyumların düzenlendiğini belirtmektedirler. Fakat bu faaliyetlerin amacına ulaşmakta başarısız olduğunu vurgulamaktadırlar. Katılımcıların bu konudaki olumsuz görüşleri aşağıdaki başlıklar altında verilmiştir.

Panel ve Konferansları Kurumların Reklam İçin Yapması:

Katılımcılar birçok kurumun afetlerle ilgili panel, konferans ve çalıştaylar düzenlendiğini belirtmektedirler. Ancak kurumların genelde deprem haftasında veya 17 Ağustos Marmara Depremi'nin yıl dönümlerinde zorunluluktan etkinlikler gerçekleştirdiklerini vurgulamaktadır. Katılımcılardan biri konuyu şu cümlelerle aktarmıştır (S.2):

“17 Ağustos'ta ve deprem haftalarında sivil savunma haftalarında yapılan etkinlikleri inandırıcı bulmuyorum. Yapmacık yapıyorlar ve kendilerini göstermek için yapıyorlar. Bu haftalarda birtakım panel ve konferanslar düzenleniyor”.

S.2 ve bazı katılımcılar kurumların afetlerle ilgili panel, konferans ve çalıştaylar hazırlamaktaki amacının, afet farkındalığının artırılması yerine kurumların kendi görünürlüklerini arttırmak olduğunu vurgulamaktadır.

Çalıştay ve Sempozyumların Akademik Düzeyde Kalması:

Katılımcıların büyük bir kısmı afetlerle ilgili düzenlenen panel, sempozyum gibi etkinliklere halkın katılımının çok az olduğunu ve katılımcıların genelde akademik çevreden olduğunu vurgulamaktadır. Katılımcılardan S.5 konuya ilişkin şu paylaşımı yapmıştır:

“Ben bu sempozyum ve çalıştayların akademik düzeyde kaldığına inanıyorum. Halk düzeyine kesinlikle inmez. Bu şöyle olur zaman zaman deprem araştırmacılarını da Kocaeli'ye getirdik ve konuşturduk. Ama yaklaşık 15-20 kişiye ancak ulaşabildik buna halk bazında da yaptık ama olmuyor”.

S.5 ve diğer katılımcıların görüşlerine bakıldığında gerçekleştirilen çalıştay ve sempozyumlara katılımın, halktan çok akademisyenler tarafından sağlandığı görülmektedir. Bu durumda, gerçekleştirilen etkinliklerin akademik bir toplantı olarak kaldığı anlaşılmaktadır.

Depremle İlgili Panel ve Konferanslara Halkın İlgisiz Olması:

Kocaeli ilinde depremle ilgili etkinlikler genellikle 17 Ağustos Marmara Depremi anma günlerinde gerçekleştirilmektedir. Katılımcılar bu etkinliklere her geçen sene katılım giderek azaldığını belirtmektedirler. Halkın farklı önceliklerinin olduğu ve depremlerle ilgili düzenlenen etkinliklere katılmak istemediği vurgulanmaktadır. Katılımcılardan biri konu ile ilgili düşüncesini şu sözlerle aktarmıştır (S.2):

“1999 depremi sonrası dönemin KBB başkanı ‘Kocaeli Depreme Hazır mı?’ diye bir panel gerçekleştirdiğinde panele dört beş kişi katıldı. Böyle olunca rahmetli Ahmet Mete Işıkkara programı iptal etti ve program yapılmadı. Şimdi o günden

bugüne bir şey değişmedi. Yine deprem deyince konuyu kapatın diyorlar, önemsenmiyor ve akla getirmeyin diyorlar”.

S.2 ve diğer katılımcıların ifadeleri incelendiğinde, halkın eğlence içerikli etkinliklere katılmayı isterken depremlerle ilgili etkinliklere katılmak istemediği görülmektedir.

Panel ve Konferanslara Halkın Katılımının Sağlanamaması:

Afetlere yönelik düzenlenen panel ve konferans gibi etkinliklere halkın katılımının düşük olduğunu katılımcılar belirtmektedir. Ancak halkın katılımının artırılması yönünde kurumların yetersiz kaldığını vurgulamaktadırlar. Kitap fuarı gibi etkinliklerin reklamları çok etkili bir şekilde yapılırken, afetlerle ilgili etkinliklerin tanıtımının halka tam manası ile yapılamadığı anlaşılmaktadır. Katılımcılardan ikisi konu ile ilgili düşüncelerini şu sözlerle anlatmıştır:

“Çok fazla panel ve konferans düzenleniyor. Bana sorarsanız bu tür panel konferans gibi yerlere genelde bilindik insanlar geliyor. Vatandaş katılımı çok zayıf, oradan basın aldığı kadarını aktarmaya çalışıyor. Özellikle Türk toplumunda konferans veya paneller televizyon kadar film kadar etkili olmuyor. Sadece belli bir kısmı bilgilendirme gibi oluyor. Katılım sağlayan kişiler zaten bu konuyu bilen ve bu konuda çalışan insanlar oluyor” (A.2).

“KBB'nin gerek finanse ettiği gerek kendisinin yaptığı, destek olduğu çalıştay ve sempozyumlarda, seminerlerde, panellerde daha çok kurumların kendi içerisinde kabul günü gibi bir ortam oluyor. Halka inme konusunda büyük bir problem yaşanıyor” (A.1).

A.2 ve bazı katılımcıların ifadelerine bakıldığında, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Kocaeli Üniversitesi ve AFAD'ın gerçekleştirdiği bu etkinliklere katılanların halktan ziyade kurum çalışanları, akademisyenler ve idarecilerden oluştuğu anlaşılmaktadır.

3.2.3. Öneriler Kategorisi

İl genelinde afetlerle ilgili yapılan panel, seminer, çalıştay ve sempozyum gibi etkinlikler hakkında katılımcıların önerileri aşağıdaki başlıklar altında verilmiştir.

Çalıştaylar, Paneller Halkı Etkilemeye Dönük Olmalı:

Katılımcılar Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği Kartepe Zirvesi ve kitap fuarına halkın katılımının sağlandığını belirtmektedirler. Afetlerle ilgili etkinliklere de aynı şekilde önem verilerek halk katılımının sağlanması yönünde gerekli adımların atılmasını vurgulamaktadırlar. Katılımcılardan biri konu hakkındaki düşüncelerini şu sözlerle anlatmıştır (S.4):

“KBB uluslararası deprem çalıştayı gerçekleştiriyor. Kartepe Zirvesi gibi kapsamlı bir çalıştaylar yapması gerekir. Devlet büyüklerinin bu çalıştaya katılım sağlanmasının çok daha etkili olacağını düşünüyorum. Kartepe Zirvesi ve kitap fuarı gibi etkinlikler çok daha etkili oluyor. KBB'nin deprem çalıştayı tıpkı bu etkinlikler gibi kapsamlı gerçekleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu çalışmalarda devamlılık olmalı ve vatandaşlara ulaşmalıyız. Sonuç odaklı olmalı ve vatandaşları etkilemeye dönük olmalı yapılan çalışmalar”.

S.4 ve diğer katılımcılar, afetlerle ilgili panel, çalıştay ve sempozyum gibi etkinliklerin geniş katılımı ve vatandaş etkilemeye yönelik olması gerektiğini vurgulamaktadırlar.

Sempozyum ve Çalıştaylarda İdare Motivasyonu Arttırmalı:

İl genelinde kurumlar tarafından afetlerle ilgili gerçekleştirilen etkinliklere idarecilerin bakışı, zaman içerisinde kurumun bakışı haline gelmektedir. Bu nedenle idarecilerin afetlerle ilgili düzenlenen etkinlikleri ciddiye alması ve kurum çalışanlarını da motive etmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Katılımcılardan Ü.2 bu konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Bizim yani olayı ciddiye aldığımızı gösteren otoritelere ihtiyacımız var. Biz çalıştay ve sempozyum düzenliyoruz. Bu çalıştay ve sempozyumlarda bizim o otorite

dediğimiz kişiler geliyorlar ve açılış konuşmasından sonra hızla salonu terk ediyorlar. Protokol gittikten sonra basın ve tüm ilgi ortadan kayboluyor. Benim için en önemli kriter bakalım bu idareci otorite bu işi ciddiye alıyor mu almıyor mu, hemen çıkıp gitmiyorsa kalıp izliyorsa ciddiye aldıklarını anlarım. Çünkü oradaki insanların da motivasyona ihtiyacı var. Bir otoritenin onları desteklemesi gerekiyor”.

Ü.2 ve bazı katılımcılar, kurumlarının gerçekleştirdiği panel, çalıştay ve sempozyumların başarıya ulaşması için idarecilerin konuyu ciddiye alması ve çalışanlarının motivasyonunu artırması gerektiğini vurgulamaktadırlar.

Dünya Çapında Sempozyumlar Düzenlenmeli:

17 Ağustos Marmara Depremi son dönemde Türkiye'nin yaşadığı en büyük afetlerin başında gelmektedir. Böyle bir afeti yaşamış bir şehrin deprem konusunda yapacakları ile dünyaya örnek olması gerektiği katılımcılar tarafından vurgulamaktadırlar. Katılımcılardan biri konu hakkındaki görüşlerini şu şekilde aktarmıştır (S.3):

Kocaeli sadece Türkiye'de değil dünyada bu alanda en tecrübeli illerden bir tanesidir. Öncelikle tecrübeyi kullanabiliyor olması lazım. Nasıl ki işte Kobe depreminden sonra orada bir algı ortaya çıktı ve dünyaca ünlü sempozyumlar yapılmaya başlandı ve bu tecrübeleri dünya ile paylaşıldı. Türkiye'de de Kocaeli depremi bu konuda dünyadaki en önemli tecrübelerden bir tanesi, KBB olarak da bu tecrübesini belki Kocaeli Üniversitesi ile diğer üniversitelerle pekiştirerek çok daha etkin bir hale getirmesi gerekir”.

S.3 ve bazı katılımcılar 17 Ağustos Marmara Depremi'ni yaşayan Kocaeli ilinin bu tecrübesini dünyaya aktarması gerektiğini belirtmektedirler. Kocaeli ilinde düzenlenecek çalıştay veya sempozyumların dünyaca tanınır hale getirilmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar.

4. TARTIŞMA

Çeşitli kurumlar afet zararlarının azaltılması ile ilgili halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirmektedir. Bu konuda çalışmada; İl AFAD'ın ve KBB'nin bilgilendirmeye yönelik materyal dağıttığı ve konuyu sahiplendiği, afet konusunda hazırlanan kitap ve broşürlerin yeterli olduğu görülmektedir. Yayınların yeterince yapıldığı fakat okunmadığından dolayı hedefine ulaşamadığı söylenebilir. Toplumun okuma alışkanlığının zayıf olmasından dolayı kitaplarla ve broşürlerle sonuç alınmasının zor olduğu değerlendirilmektedir. KBB'nin toplu taşıma araçlarında afetlerle ilgili kamu spotları ile bilgilendirme yaptığı görülmüştür. İnternet aracılığıyla yapılan bilgilendirmelerin yeterli olmadığı ve pandemi hakkında yapılan bilgilendirme kadar etkili olmadığı yorumu yapılabilir. Afetlerin sürekli olarak gündemde tutulmadığı ve afetlerle ilgili yapılan bilgilendirme faaliyetlerinin çoğunda kurumların kendi reklamlarını yapma eğiliminde olduğu söylenebilir. Balıkesir'de mahalle muhtarları, belediye yöneticileri, AFAD ve Kızılay temsilcileri ile gerçekleştirilen bir çalışmada; afete yönelik bağlı oldukları il/ilçe kapsamında bilgilendirme ve bilinçlendirme ile ilgili çeşitli çalışmalar yapıldığı ancak bu çalışmaların sistematik ve yeterli düzeyde olmadığı tespiti yapılmıştır (Özbayram, 2018). 30 Ekim 2020 İzmir Depremi'nde afet kriz yönetiminde sosyal medyanın rolünü inceleyen bir çalışmada; İzmir Depremi sonrasında 30 Ekim-6 Kasım arasında bir haftalık süreçte halkın bilgi almak için sosyal medyayı yoğun bir şekilde kullandığı vurgulanmıştır (Mavi, 2020). İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin doğal afetlere dayalı kriz yönetimi ve İstanbul halkının bakış açısının değerlendirildiği bir çalışmada; İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne ait İstanbul Web TV'de doğal afetlerle ilgili programların yayınlanması durumunda bu programlara daha fazla ilgi gösterileceği ve daha geniş kitlelere ulaşılacağı sonucuna ulaşılmıştır (Bayram, 2015). Avustralya'da gerçekleştirilen bir çalışmada, halkın afet bilgi materyalini yararlı olarak değerlendirip değerlendirmedeği araştırılmış olup, broşürler ve

kitapçıkların beğenildiği fakat pek kullanılmadığı vurgulanmıştır (Rohrmann, 1999). Çalışmanın verileri genel olarak literatür ile benzerlik göstermektedir. AFAD İl Müdürlüğünün ve büyükşehir belediyesinin afetlere hazırlık ve zarar azaltmaya yönelik vatandaşlara çok sayıda afiş, broşür ve kitapçık dağıttıkları saptanmış olup, fakat halkın bu yayınlara yeterince ilgi göstermediği ve beklenen etkinin oluşmadığı söylenebilir. İnternet, sosyal medya ve televizyon üzerinden yapılacak bilgilendirmelerin daha etkili olacağı sonucuna ulaşılabılır.

Kurumların afet zararlarını azaltma ile ilgili halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesine yönelik düzenledikleri etkinlikler konusunda katılımcıların görüşlerine bakıldığında; KBB'nin son yıllarda uluslararası deprem çalıştayları düzenlediği ve konuya önem verdiği söylenebilir. Fakat düzenlenen bu çalıştaylarda ve diğer kurumların düzenlediği panellerde halkın katılım sağlanamadığı ve akademik düzeyde kaldığı görülmektedir. Bu nedenle düzenlenen etkinliklerin yeterince etkili olamadığı ve daha çok kurumların reklamının yapıldığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca halkın bu etkinliklere katılma konusunda isteksiz olduğu söylenebilir. Doğal afetlerle mücadelede en önemli unsur eğitimidir. İnsanlara doğal afetler konusunda eğitim verilerek doğal afet zararları ve can kayıpları en alt düzeye düşürülebilmektedir. Vatandaşların tamamında duyarlılık farkındalığının ve bilinç düzeyinin artırmak için seminerler ve tatbikatlar yaparak vatandaşları eğitmek çok önemli hale gelmiştir (Öztürk ve Tekin, 2019). Blessman ve arkadaşlarının gerçekleştirdiği 100 çalışanın katıldığı afetlere hazırlıklı olma durumunu etkileyen faktörler incelenmiş ve en az talep gören yöntemlerin toplantı ve konferanslara katılmak olduğu saptanmıştır (Blessman vd., 2007). Çalışmanın verileri genel olarak literatür ile benzerlik göstermektedir. Kocaeli'nde panel, seminer, çalıştay ve sempozyumların yapıldığı, özellikle KBB'nin bu konuda önemli çalışmaları olduğu söylenebilir. Düzenlenen bu faaliyetlere halk katılımının yeterli seviyede olmadığı, halkı bu tip organizasyonların merkezine alarak daha planlı ve etkin organizasyonlar gerçekleştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılabılır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kocaeli ili genelinde kurumların afet zararlarını azaltma ile ilgili halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesine yönelik hazırladığı broşür, kitapçık ve yazılı yayınların AFAD İl Müdürlüğü ve Kocaeli Büyükşehir Belediyesi başta olmak üzere kurumlar tarafından yeterince yapıldığı söylenebilir. Fakat ülkemizde okuma alışkanlığının yeterli düzeyde olmamasından dolayı afet zararlarının azaltılması kapsamında vatandaşların bilgilendirilmesine yönelik kullanılan afiş, broşür ve kitapçıklar yeterince etki oluşturamamaktadır. Ayrıca internet ve sosyal medya üzerinden yeterince bilgilendirme yapılamamaktadır. Dijitalleşen dünyada artık nerdeyse birçok iş internet üzerinden yapılmakta olup, bilgiye ulaşmada ise sosyal medya artık araç olarak yerini almış gözükmemektedir. Bundan dolayı bu konuda sorumluluğu olan kurum ve kuruluşların kendi internet sitelerinden ve sosyal medya hesapları üzerinden afetlerle ilgili bilgilendirmeleri daha etkin gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır. Televizyon programları çok fazla izlenmektedir. Fakat televizyon programlarında afet konuları yeterince görülmemektedir. Televizyonlarda afetlerle ilgili programlara yer verilerek toplumda farkındalık oluşturulabilir. Ayrıca afetlerle ilgili düzenlenen panel, seminer ve çalıştaylarda halkın katılımı sağlanarak bilginin halka kazandırılması yönünde çaba gösterilmelidir. Sorumlu kurum ve kuruluşların idarecilerinin konuyu ciddiye alarak üniversiteler ve STK'larla birlikte hareket etmeleri gerekmektedir. Afetler konusunda toplumda farkındalık oluşturmaya yönelik kullanılan araçların teknolojiye adapte olması gerekmektedir.

NOT: Bu çalışma Dr. Öğr. Üyesi Turgut ŞAHİNÖZ danışmanlığında yürütülen Ahmet ÖZDEMİR tarafından hazırlanan ve Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde kabul edilen "Kocaeli Büyükşehir Belediyesinin Afetlere Yönelik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi: Nitel Bir Çalışma" adlı doktora tezinden türetilmiştir.

KAYNAKLAR

- AFAD. (2014). Açıklamalı Afet Terimleri Sözlüğü. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. Ankara
- Bayram, A. (2015). İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Doğal Afetlere Dayalı Kriz Yönetimi Ve İstanbul Halkının Bakış Açısı. Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne
- Blessman, J., Skupski, J., Jamil, M., Jamil, H., Bassett, D., Wabeke, R., Arnetz, B. (2007). Barriers to at-home-preparedness in public health employees: implications for disaster preparedness training. *Journal of occupational and environmental medicine*, 49(3). 318-326
- Carminati, L. (2018). Generalizability in qualitative research: A tale of two traditions. *Qualitative health research*, 28(13). 2094-2101. <https://doi.org/10.1177/1049732318788379>
- Çalışkan, M., Mencik, Y. (2015). Değişen Dünyanın Yeni Yüzü: Sosyal Medya, *Akademik Bakış Dergisi*, 50, 254 – 277
- Eckhardt, D., Leiras, A., Thomé, A. M. T. (2022). Using Social Media for Economic Disaster Evaluation: A Systematic Literature Review and Real Case Application. *Natural Hazards*, 23(1), 05021020. [https://doi.org/10.1061/\(ASCE\)NH.1527-6996.0000539](https://doi.org/10.1061/(ASCE)NH.1527-6996.0000539)
- Houston J., Hawthorne J., Perreault M. (2015). Social media and disasters: a functional framework for social media use in disaster planning, response, and research. *Disasters*. 39(1). 1-22. <https://doi.org/10.1111/disa.12092>
- Johnson, B., Christensen, L. (2014), Eğitim Araştırmaları Nicel, Nitel ve Karma Yaklaşımlar, Çev: Selçuk Beşir Demir, 4. Baskı, Eğiten Kitap Yayınevi. Ankara.
- Keim, M. E., Noji, E. (2011). Emergent use of social media: a new age of opportunity for disaster resilience. *American journal of disaster medicine*, 6(1), 47-54
- Kusumasari, B., Alam, Q., Siddiqui, K. (2010). Resource capability for local government in managing disaster. *Disaster Prevention and Management*, 19(4), 438-451. <https://doi.org/10.1108/09653561011070367>
- Lin Moe, T., Gehbauer, F., Senitz, S., Mueller, M. (2007). Balanced scorecard for natural disaster management projects. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 16(5), 785-806. <https://doi.org/10.1108/09653560710837073>
- Lindell, M. K., Bostrom, A., Goltz, J. D., Prater, C. S. (2021). Evaluating hazard awareness brochures: Assessing the textual, graphical, and numerical features of tsunami evacuation products. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 61, 102361. doi:10.1016/j.ijdr.2021.102361
- Mavi, E.E. (2020). Afet Kriz Yönetiminde Sosyal Medya: 30 Ekim 2020 İzmir Depremi. *Karadeniz İletişim Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 31-53
- Norio, O., Ye, T., Kajitani, Y., Shi, P., Tatano, H. (2011). The 2011 eastern Japan great earthquake disaster: Overview and comments. *International Journal of Disaster Risk Science*, 2(1), 34-42. <https://doi.org/10.1007/s13753-011-0004-9>
- Özbyram, G. (2018). Doğal Afetler Ve Yerel Topluluk Liderleri: Balıkesir Örnek Olay İncelemesi. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir
- Öztürk, Y., Tekin, U. (2019). Doğal afetlerle mücadelede İstanbul ili Sarıyer ilçesi örneği. *Journal of Politics Economy and Management*, 2(1), 29-41.
- Partigöç, N. S., Tarhan, Ç. (2019). Dijital Çağda Afet Yönetimi: Dijital Bölünme Perspektifinden Bir İnceleme. *Resilience*, 3(2), 301-306. <https://doi.org/10.32569/619192>
- Patton, M.Q. (2018). Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri. Çeviri: Bütün, M. ve Demir, S.B., 2. Baskı, Ankara

Rohrmann, B. (1999). Appraisal of information material on disaster preparedness. In Australian Disaster Conference, Proceedings (pp. 251-256) <http://www.rohrmannresearch.net/pdfs/rohrmann-aim.pdf> (Last Acceced: 03.02.2022).

Srinivas, H. ve Nakagawa, Y. (2008). Environmental implications for disaster preparedness: Lessons Learnt from the Indian Ocean Tsunami. *Journal of Environmental Management*, 89(1), 4-13. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2007.01.054>

URL 1, <https://www.afad.gov.tr/> Erişim Tarihi: 02.03.2022

URL 2, <https://www.akut.org.tr/video-galerisi> Erişim Tarihi: 02.02.2022

URL 3, <https://tr.iesko2019.org/> Erişim Tarihi: 01.02.2022

URL 4, <https://www.kocaeli.bel.tr/tr/main/birimler/zemin-deprem-inceleme-subemudurlugu/41/32019> Erişim Tarihi: 04.02.2022

Yaman M., Çakır, E. (2018). Dijitalleşen Dünyada Akıllı Afet ve Acil Durum Uygulamaları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*. 7(2), 1124-1138

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara